

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 2020-12940
Den 29. september 2020

Rådsmøde (udenrigsanliggender) den 12. oktober 2020

SAMLENOTAT

1. Rusland	2
2. Latinamerika og Caribien.....	5

1. Rusland

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet forventes en drøftelse af EU's Ruslandspolitik og seneste udviklinger i Rusland. Drøftelsen ventes at tage afsæt i EU's fem principper for Ruslandsforholdet samt berøre menneskerettighedssituationen i Rusland og giftangrebet mod den russiske oppositionsaktivist Alexei Navalny.

2. Baggrund

Den overordnede ramme for EU's Ruslandspolitik er de fem principper for EU's forhold til Rusland, som udenrigsrådet blev enige om i 2016. Principperne blev endosseret af Rådet i marts 2016 og genbekræftet senest efter det uformelle EU-udenrigsministermøde (Gymnich) i marts 2020. De fem principper, som ligger til grund for EU's forhold til Rusland, indebærer: 1) Fuld implementering af Minsk-aftalerne, før EU-Rusland-forholdet kan ændre sig substantielt; 2) styrkelse af forholdet til EU's Østlige Partnerskabs-lande samt Centralasien; 3) styrkelse af EU's modstandsdygtighed over for russiske trusler, herunder inden for energisikkerhed, hybride trusler og strategisk kommunikation; 4) selektivt engagement med Rusland, når det er i EU's interesse; samt 5) øget støtte til det russiske civilsamfund og fremme af mellemfolkelige relationer. De fem principper udgør basis for såvel robuste modsvar, herunder sanktionsregimer, som det selektive engagement. EU har siden det uformelle udenrigsministermøde i marts arbejdet på forslag til en mere effektiv implementering af de fem principper, hvilket forventes drøftet på indeværende rådsmøde.

I Rusland strammes grebet om civilsamfundet og kritiske stemmer bliver i stigende grad chikaneret og truet. Menneskerettighedssituationen forværres med begrænsninger på civilsamfundets råderum samt ytrings- og forsamlingsfrihed, herunder forholdene for menneskerettighedsforkæmpere og journalister. Ligeledes ses der en indskrænkelse af rettighederne for religiøse mindretal LGBTI-personer.

Giftangrebet mod Navalny skriver sig ind i denne stærkt bekymrende tendens, og påvirker EU's forhold til Rusland yderligere negativt, ligesom fraværet af positive skridt fra russisk side indskrænker EU's muligheder og perspektiver for det selektive engagement. Navalny blev den 23. september udskrevet fra Charité-hospitalet i Berlin efter 32 dages behandling. Tre europæiske laboratorier har uafhængigt af hinanden bekræftet, at Navalny blev forgiftet med et kemisk kampstof fra Novichok-gruppen. Organisationen for forbud mod kemiske våben, OPCW, har i mellemtiden modtaget en række prøver og ventes inden længe at komme med sit resultat af analysen. Skripal-sagen i England i 2018 involverede tilsvarende et stof af Novichok-familien, og Novichok blev dengang efterfølgende tilføjet til listen over forbudte stoffer under FN's konvention om kemiske våben. Rusland afviser imidlertid, at Navalny skulle være blevet forgiftet, og har beklaget, at Tyskland angiveligt ikke skulle ønske at samarbejde om at udlevere oplysninger i sagen. Samtidig har Rusland ignoreret opfordringer fra både EU og NATO om at samarbejde med OPCW om en opklaring af sagen.

Udenrigsministeren var tidligt ude og på det stærkeste fordømme giftangrebet mod Navalny samt kræve en tilbundsgående undersøgelse. Fra starten har regeringen udtrykt klar støtte til sanktioner mod de ansvarlige for giftangrebet, herunder anvendelsen af EU-sanktionsregimet mod kemiske våben. Samtidigt arbejder regeringen fortsat hårdt for, at EU vedtager et menneskerettighedssanktionsregime, som fremover kunne være oplagt i en sag som denne.

3. Formål og indhold

Der er lagt op til en drøftelse af EU's Ruslandspolitik med særligt fokus på menneskerettighedssituationen i Rusland samt EU's reaktion på giftangrebet mod den russiske oppositionsaktivist Alexei Navalny.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andres landes holdninger

Der ventes generel enighed blandt medlemslandene om, at de fem principper fortsat udgør en brugbar ramme for forholdet til Rusland. Samtidig fremhæves det fra flere sider, at der er behov for en klarere fælles forståelse af, hvad de fem principper indebærer, samt hvordan vægtningen mellem dem bør være. Der ventes større forskelle mellem medlemslandene i forhold til det fjerde princip om selektivt engagement, hvor visse medlemslande betoner behovet for dialog og engagement med Rusland højere end andre. Der forventes større grad af enighed vedrørende EU's reaktion på Navalny-giftangrebet.

10. Regeringens generelle holdning

EU-sammenholdet er centralt i forholdet til Rusland. En fælles EU-linje er vigtig både når der skal siges fra over for Ruslands uacceptable handlinger internt, herunder menneskerettighedskrænkelser og angreb på oppositionspolitikere, samt når Rusland agerer uacceptabelt i andre lande. Det er centralt, at der på tværs af EU i højere grad eksisterer en fælles forståelse af de fem principper, herunder hvordan de anvendes i praksis. Så længe Rusland fortsætter sin aggressive og destabiliserende adfærd, herunder ikke mindst i Ukraine, ses der fra dansk side ikke grundlag for at lempe på EU's Ruslandspolitik.

Regeringen ser behov for en robust reaktion på giftangrebet mod Navalny og udenrigsministeren har fra starten understreget, at regeringen gerne ser indførelse af sanktioner mod de ansvarlige for giftangrebet, evt. med anvendelsen af et EU's sanktionsregime for brug af kemiske våben. Samtidig arbejder regeringen aktivt for indførelsen af et EU menneskerettighedssanktionsregime, der forventes fremover at gøre det muligt at indføre sanktioner mod ansvarlige for grove menneskerettighedskrænkelser.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Situationen i Rusland blev sidst forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering den 13. april 2018.

2. Latinamerika og Caribien

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 12. oktober 2020 forventes en bred strategisk drøftelse af EU's relation til Latinamerika og Caribien, herunder retningen for det fremtidige forhold til regionen samt opfølgning på indsatser i forhold til COVID-19.

2. Baggrund

Latinamerika og Caribien har stærke historiske, kulturelle og økonomiske bånd til EU, og EU's udenrigsrepræsentant Borrell har gjort det til en mærkesag, at EU ikke glemmer Latinamerika. Samtidig er EU's indflydelse i Latinamerika og Caribien det seneste årti blevet udsat for stigende konkurrence fra bl.a. Kina. Latinamerika har traditionelt været underlagt amerikansk indflydelsessfære, og USA er stadig den største handelspartner for Latinamerika og Caribien. Ikke desto mindre har flere lande i regionen indgået strategiske partnerskaber med Kina og 19 lande har pt. tilsluttet sig det kinesiske "Belt and Road" initiativ.

Det er på det bagtæppe, at EU på rådsmødet skal drøfte sit strategiske engagement og partnerskab med Latinamerika. De 33 latinamerikanske lande udgør til sammen EU's 4. største handelsområde, og EU er samtidig den største ODA-donor til regionen. I forbindelse med COVID-19, hvor Latinamerika er ramt særdeles hårdt, har EU truffet en række konkrete og hurtige foranstaltninger for at hjælpe Latinamerika og Caribien under initiativet "Team Europe". EU's indsats er rettet mod at afbøde krisens humanitære, sundhedsmæssige, sociale og økonomiske konsekvenser. Mere end 1,5 mia. euro er afsat fra EU, EU's medlemsstater og den Europæiske Investeringsbank, men regionen er fortsat dybt præget af nedlukninger, høje smitte- og dødstal samt en overbelastet sundhedssektor.

Der kan på rådsmødet forventes en drøftelse af EU's strategi for øget engagement. Det ventes bl.a. at omhandle konkrete trin til at genoplive et politisk samarbejde i regionen på højt niveau, ikke mindst i lyset af, at det seneste EU-Latinamerika topmøde blev afholdt for fem år siden. Der ventes desuden en diskussion af, hvilke regionale organisationer og samarbejder EU skal prioritere mhp. at imødegå globale udfordringer, og hvordan EU kan medvirke til at mindske COVID-19's effekt på regionen.

Der kan på rådsmødet endvidere forventes en orientering om relationerne mellem EU og Mercosur.

Den tiltagende politiske krise i Venezuela, herunder indskrænkningerne af det demokratiske rum, samt den voksende humanitære krise i landet, må ligeledes forventes at blive berørt. Senest har en uafhængig FN-rapport dokumenteret alvorlige menneskerettighedsovertrædelser. Det forventes, at Borrell vil orientere om status for EU's mæglingsforsøg og kontakter med det venezuelanske styre samt oppositionen. Den Internationale Kontaktgruppe og EU opfordrer løbende parterne til at nå frem til en forhandlet politisk løsning, der kan føre til frie og fair valg.

Den nuværende tidsplan for det planlagte parlamentsvalg til december 2020 tillader ikke, at parterne kan nå til enighed om basale rammekriterier for frie og fair valg, der vil være en betingelse for en EU-valgobservatørmmission og et demokratisk valg.

3. Formål og indhold

Udenrigsministrene ventes at have en drøftelse af EU's strategiske relationer til Latinamerika og Caribien samt en drøftelse af COVID-19's konsekvenser for regionen.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes opbakning til, at EU fortsat udvikler relationerne til partnere i Latinamerika og Caribien, herunder prioriterer det politiske engagement og fortsat bidrager til at afbøde konsekvenserne af COVID-19-krisen.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter op om EU's indsats i forhold til Latinamerika og Caribien, der generelt komplementerer danske prioriteter i det bilaterale engagement. Latinamerika og Caribien er vigtige partnere, ikke mindst når det gælder fastholdelsen af et regelbaseret multilateralt system samt i forhold til klimadagsordenen.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

EU's partnerskab med Latinamerika og Caribien har senest været forelagt (skriftlig forelæggelse) for Folketingets Europaudvalg til orientering den 9. juli 2020.